

ENVIRONMENTÁLNA POLITIKA EÚ

Michal KORAUŠ

ENVIRONMENTAL POLICY OF EUROPEAN UNION

ABSTRAKT

Politika v oblasti životného prostredia vychádza zo základného dokumentu Európskej Únie a Európskeho Spoločenstva. Základnými dokumentmi zaoberajúcim sa environmentálnou politikou a jej celkovým smerovaním sú environmentálne akčné programy. V týchto programoch sa prezentujú princípy a ciele environmentálnej politiky EÚ na určité obdobie.

Kľúčové slová: životné prostredie, ciele environmentálnej politiky, environmentálna politika, implementácia environmentálnej politiky

ABSTRACT

Environmental policy is founded on the basic document of European Union and European Community. This document deals with the general course of environmental policy transformed into environmental action plans. These plans cover the principles and objectives of European environmental policy for a particular period.

Key words: environment, objectives of environmental policy, environmental policy, implementation of environmental policy

Úvod

Politika v oblasti životného prostredia vychádza zo základného dokumentu Európskej Únie a Európskeho Spoločenstva. V článku 174 zmluvy o ES sa píše, že politika Spoločenstva bude prispievať k napĺňaniu nasledujúcich cieľov:

- Zachovávať, chrániť a zlepšovať kvalitu životného prostredia
- Starostlivé a rozumné zaobchádzanie s prírodnými zdrojmi
- Presadzovať opatrenia na medzinárodnej úrovni pre zaobchádzanie s regionálnymi alebo celosvetovými problémami.

1. Ako sa vytvára environmentálna politika EÚ?

Základnými dokumentmi zaoberajúcim sa environmentálnou politikou a jej celkovým smerovaním sú environmentálne akčné programy. V týchto programoch sa prezentujú princípy a ciele environmentálnej politiky EÚ na určité obdobie. Úplne prvý bol vypracovaný pre obdobie rokov 1973 - 1976. Napriek určitému pokroku, Európska komisia konštatuje, že nedošlo k naplneniu očakávaní a že je potrebné zvýšiť úsilie o trvalú udržateľnosť. [4] Hlavné oblasti na ktoré sa zameriava environmentálna politika EÚ:

- Všeobecné politické ustanovenia
- Ovzdušie
- Odpady
- Voda
- Životné prostredie v mestách
- Ochrana prírody a biodiverzity
- Priemysel
- Chemické látky a biotechnológie
- Rozširovanie EÚ
- Posudzovanie vplyvov na životné prostredie
- Environmentálne právo a ekonómia
- Jadrová bezpečnosť
- Ochrana obyvateľstva

Krajinám EÚ sa podarilo pomerne efektívne zlepšiť kvalitu prostredia napr. v takých ukazovateľoch ako je kvalita ovzdušia a vody určenej na pitie a kúpanie. EÚ má však stále množstvo environmentálnych problémov a je ešte vzdialená od dosiahnutia trvalo udržateľného rozvoja. Členské i vstupujúce krajiny EÚ a aj kandidátske krajiny spotrebúvajú viac prírodných zdrojov ako je ich "environmentálny priestor". Aj napriek technologickému pokroku, nepodarilo sa EÚ oddeliť ekonomický rast od materiálovej spotreby. Odborné odhady ukazujú, že EÚ nedosiahne ciele, ktoré si stanovila pre také základné ukazovatele, ako sú napr. skleníkové plyny, SO₂, NO_x a komunálny odpad.

2. Integrácia environmentálnej politiky do sektorových politík

Hlavným trendom v environmentálnej politike EÚ je integrácia požiadaviek ochrany životného prostredia a trvalo udržateľného rozvoja do jednotlivých sektorových politík. EAP slúžia ako podklad pre skutočných tvorcov legislatívy EÚ

ktorá by v oblasti životného prostredia mala pomáhať naplňovať ciele v týchto EAP vytýčené. Ide o Európsky parlament, Rada EU (známejšia pod názvom Rada ministrov) a Európska komisia.

Pre európsku environmentálnu politiku je definovaných päť priorít:

- ochrana zdravia pred environmentálnymi rizikami,
- ochrana vôd Európy,
- prevencia chemického znečistenia
- zlepšenie vykonávania environmentálnej politiky,
- boj proti klimatickým zmenám.

V porovnaní so slovenskou environmentálnou politikou možno jednoznačne povedať, že európska politika je dokonalejšia, prísnejšia a má širší záber ako slovenská. Mnohé z požiadaviek európskych smerníc sa v našom práve vôbec nevyskytujú. Na druhej strane je možné konštatovať, že slabinou európskej environmentálnej politiky je absencia nástrojov, ktoré sú vo všeobecnosti považované za progresívne a efektívne. Napríklad európska legislatíva definuje iba málo ekonomických nástrojov, ktoré sú prakticky obmedzené na environmentálne poplatky. V dôsledku toho, že daňová politika zostáva v kompetencii členských krajín, neexistujú na európskej úrovni žiadne environmentálne dane. Európske smernice pre strategické environmentálne posudzovanie alebo občiansku zodpovednosť za poškodzovanie životného prostredia, ktoré by zaviedli nástroje osvedčené na úrovni členských krajín alebo v zahraničí, zostávajú už roky zablokované v legislatívnom procese.

3. Koncentrácia EK

Európska komisia sa okrem iného koncentruje na:

- Integráciu životného prostredia do všetkých aktivít inštitúciami ES
- Revidovanie existujúcej politiky
- Zavádzať stratégie činnosti v kľúčových oblastiach
- Vypracovať správu EK o integrácii environmentálnej politiky do sektorových politík členských krajín
- Definovať priority a mechanizmy pre monitoring [5].

4. Implementácia environmentálnej politiky EÚ

Environmentálna politika EÚ vznikla v pôvodne výlučne ekonomicky orientovaných Európskych spoločenstvách z potreby zosúladiť environmentálne politiky členských krajín, ktoré pôsobili ako protekcionistické bariéry pre vnútorný trh. Preto aj environmentálne opatrenia mali väčšinou charakter noriem pre produkty a technologické procesy. Neskôr, keď sa pôsobnosť ES rozširovala aj na iné oblasti ako ekonomické, rozširovala sa aj environmentálna politika, boli zavádzané nové oblasti regulácie a nové nástroje s cieľom zabezpečiť vysokú kvalitu životného prostredia v EÚ ako celku. Dnešný mandát EÚ v oblasti životného prostredia je definovaný v Amsterdamskej zmluve. [1]

EÚ má štyri zložky ktoré sú zodpovedné za implementáciu environmentálnej politiky:

- Generálne riaditeľstvo pre životné prostredie a jadrovú bezpečnosť (European Commission Directorate-General for the Environment - DG Environment.) [13],
- Európske konzultatívne fórum pre životné prostredie a TUR (European Consultative Forum on the Environment and Sustainable Development) [12],
- Európska investičná banka (European Investment Bank) [2],
- Európska environmentálna agentúra (European Environment Agency) [6].

5. Legislatíva EÚ v oblasti životného prostredia

Legislatíva Európskej Únie v oblasti životného prostredia sa vyvíjala viac ako 30 rokov a dnes pozostáva z vyše 300 právnych dokumentov. Legislatíva EU je dynamický proces a podlieha neustálemu vývoju. Je preto dôležité chápať kam bude vývoj v tejto oblasti sledovať. Legislatíva sa týka najmä ovzdušia, vody, manažmentu odpadov, ochrany prírody, kontrola priemyselného znečistenia a rizík, chemických látok a geneticky modifikovaných organizmov (GMO) a jadrovej bezpečnosti. [7]

V oblasti ovzdušia, smernice stanovujú prípustné limity hlavných znečisťujúcich látok pre prostredie, ako aj emisné limity pre stacionárne a mobilné zdroje a štandardy pre výrobky, ktorých používanie znečisťuje ovzdušie (napr. palivá).

V oblasti odpadov rámcové smernice definujú princípy nakladania s odpadom a nebezpečným odpadom, ktoré sú precizované v smerniciach o špeciálnych odpadoch (odpady z obalov, použité oleje a pod.), v smerniciach o zariadeniach na likvidáciu odpadu (spaľovne a skládky) a v smernici o prevoze, dovoze a vývoze odpadov. V oblasti vody sú štandardy kvality definované smernicami o povrchovej vode, o vode pre rybníky, o podzemnej vode, o nebezpečných látkach, o vode na kúpanie a pitnej vode, emisné limity smernicami o mestských odpadových vodách, o nitrátoch a o pesticídoch. Tieto a ich dcérske smernice budú zastrešené rámcovou smernicou o vodách. V oblasti nebezpečných látok, rizika a geneticky modifikovaných organizmov je platných množstvo smerníc pokrývajúcich testovanie, povoľovanie, označovanie, transport, dovoz a vývoz nebezpečných látok a GMO. Do tejto skupiny patria aj smernice týkajúce sa prevencie a zvládania ekologických havárií a zavádzania manažérskych a auditórskych systémov. V oblasti hluku legislatíva EÚ stanovuje limity hlučnosti strojov a zariadení (vozidlá, lietadlá a pod.). V oblasti ochrany prírody dve hlavné smernice o prírodných stanovištiach a o vtácoch vytvorili podmienky pre ochranu celoeurópsky hodnotných ekosystémov. Horizontálne smernice

uzákoňujú opatrenia, ktoré sa týkajú všetkých oblastí. K nim patrí napr. smernica o prístupe k informáciám, o EIA a o podávaní správ. [8]

Fungujúce mimovládne organizácie (MVO) hrali v procese formulovania požiadaviek verejnosti členských krajín EU kľúčovú úlohu. Veľká časť toho, čo dnes tvorí *acquis communautaire* je výsledkom práce a aktivít MVO (napríklad hnutia spotrebiteľov, environmentálne iniciatívy či organizácie bojujúce o lepšie sociálne a zdravotné podmienky). Bez aktivít MVO by *acquis* neboli prijaté a plne akceptované.

6. Prehľad legislatívy EU v oblasti životného prostredia

V súvislosti s touto legislatívou sa zvykne hovoriť o horizontálnej legislatíve a špecifickej legislatíve. Pod horizontálnou legislatívou rozumieme legislatívu vzťahujúcu sa skôr k všeobecne k životnému prostrediu ako konkrétne k špecifickým štandardom alebo emisným limitom. Ide o direktívy vzťahujúce sa na slobodu prístupu k informáciám, Direktívu o prístupe k environmentálnym informáciám a Direktívu o posudzovaní vplyvov na životné prostredie. K horizontálnej legislatíve sa rátať aj nariadenie o Európskej environmentálnej agentúre a nariadenie o LIFE (ide o finančný nástroj pre oblasť životného prostredia pre akcie podporujúce princíp "znečisťovateľ platí"). [3] Špecifická legislatíva sa zameriava na jednotlivé zložky ochrany životného prostredia ako je kvalita ovzdušia, odpadové hospodárstvo, kvalita vôd, ochrana prírody, regulácia priemyselného znečistenia a manažment rizík, chemické látky a geneticky modifikované organizmy, hluk z vozidiel a zariadení a jadrová bezpečnosť.

Záver

Vo všeobecnosti sa o environmentálnej politike EÚ hovorí ako o politike najnižšieho spoločného menovateľa, to znamená, že ciele tejto politiky sú definované cieľmi najmenej progresívnej členskej krajiny. Aj keď v niektorých prípadoch jednotlivé členské krajiny dokážu zablokovať legislatívne iniciatívy, vo väčšine prípadov platí, že environmentálne progresívne krajiny si dokážu presadiť svoje environmentálne inovácie na európskej úrovni. Pozitívnym prvkom environmentálnej politiky EÚ sú aj zmienené aktivity zamerané na integráciu rezortných politík. Aj keď je EÚ kritizovaná za pomalý postup, sú správy rezortných ministerských rád výrazným pokrokom v porovnaní so situáciou na Slovensku.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- [1] KORAUŠ, A., 2011: Finančný marketing. Bratislava : Sprint dva., 536 s. ISBN 978-80-89393-31-2.
- [2] BELÁS, J., 2013: The Impact of the Financial Crisis on Business Ethics in the Banking Sector? A Case Study from Slovakia. In: *Národohospodársky obzor*, Číslo 3/2013
- [3] BELÁS, J. a kol., 2013: Finanční trhy, bankovníctví, pojišťovnictví. Žilina: Georg, 596 s. ISBN 978-80-8154-024-0
- [4] RUSKO, M., 2004: Environmentálne orientovaný manažment v praxi manažéra. Žilina: STRIX [VeV]. ISBN 80-969257-1-7
- [5] [on-line] Available on - URL: www.euroinfo.gov.sk
- [6] [on-line] Available on - URL: www.ec.europa.eu
- [7] [on-line] Available on - URL: www.cpep.sk
- [8] [on-line] Available on - URL: www.euroiuris.sk
- [9] RUSKO, M., 2008: Bezpečnostné a environmentálne manažérstvo. - Žilina: Strix, 3. vyd., ISBN 978-80-89281-37-4.
- [10] RUSKO, M. - BALOG, K. - VEREŠ, M., 2009: Consideration of sustainable development. In: *Research papers Faculty of Materials Science and Technology Slovak University of Technology in Trnava*. ISSN 1336-1589. No. 26 (2009), p. 47-54
- [11] HRICOVÁ, B. - BILOVÁ, M. - BADIDA, M., 2012: Creating a design for environment program. - In: *SGEM 2012 : 12th International Multidisciplinary Scientific GeoConference : conference proceedings : Volume 5 : 17-23 June, 2012, Albena, Bulgaria*. - Sofia : STEF92 Technology Ltd., 2012 P. 215-219. - ISSN 1314-2704
- [12] European Consultative Forum on the Environment and Sustainable Development. - [on-line] Available on - URL: http://cordis.europa.eu/news/rcn/8316_en.html
- [13] European Commission Directorate-General for the Environment - DG Environment. - [on-line] Available on - URL: http://ec.europa.eu/dgs/environment/index_en.htm

ADRESA AUTORA:

Ing. Michal KORAUŠ, MBA, ASBIS SK, spol. s r.o, Tuhovská 33, 811 05 Bratislava, Slovenská republika

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.